

دفتر پنجم

تاریخ شفاهی
نشر معاصر ایران

حقوق نشر

گفت‌وگو با حقوق‌دانان نشر

محمد هاشم اکبریانی

خانه کتاب
اسفند ۱۳۹۸

سرشناسه: اکبریانی، محمدهاشم، ۱۳۴۴ -
 عنوان و نام پدیدآور: حقوق نشر: گفت‌وگو با حقوقدانان نشر/محمدهاشم اکبریانی؛
 ویراستار حسن هوشمند، حمیده نوروزیان
 مشخصات نشر: تهران: خانه کتاب، ۱۳۹۸ -
 مشخصات ظاهری: عکس (بخشی رنگی): ۲۱/۵ × ۱۴/۵ س.م.
 فروست: موسسه خانه کتاب؛ ۶۹۲. تاریخ شفاهی نشر معاصر ایران؛ دفتر پنجم.
 شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۲۲۲-۵۳۶-۸
 وضعیت فهرست نویسی: فیپا
 موضوع: حق مؤلف - ایران
 موضوع: حقوقدانان - ایران - مصاحبه‌ها
 موضوع: گفت‌وگو با حقوقدانان نشر.
 موضوع: Copyright — Iran
 موضوع: Lawyer – Iran – Interviews
 شناسه افزوده: خانه کتاب
 شناسه افزوده: Book House Institute
 رده بندی کنگره: ۱۱۶۰/۲ KMH
 رده بندی دیویی: ۳۴۶/۵۵۰۴۸۲
 شماره کتابشناسی ملی: ۶۰۸۶۴۵۱

تاریخ شفاهی نشر معاصر ایران (۵)

مؤسسه خانه کتاب (۶۹۲)

عنوان: **حقوق نشر: گفت‌وگو با حقوقدانان نشر**
 تاریخ شفاهی نشر معاصر ایران (دفتر پنجم)

تهیه و تنظیم: محمدهاشم اکبریانی
 ویراستار: حسن هوشمند، حمیده نوروزیان
 ناشر: خانه کتاب

نوبت چاپ: اول، اسفند ۱۳۹۸

شمارگان: ۵۰۰ نسخه

طراح گرافیک: علیرضا کرمی

صفحه‌آرا: عسگر ابراهیمی

بها: ۲۰۰۰۰ تومان

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۲۲۲-۵۳۶-۸

چاپ و صحافی: چاپ شادرنگ

نشانی: خیابان انقلاب اسلامی، بین خیابان فلسطین جنوبی و برادران مظفر، شماره ۱۰۸۰

مؤسسه خانه کتاب - شماره تماس ۸۸۴۴۲۹۸۵

فہرست مطالب

۷	پیشگفتار
۹	مقدمہ
۱۱	احمد بشیری
۴۹	سید علی آل داود
۱۱۷	محمد رضا بنی صدر
۱۴۱	محمود آموزگار

پیش گفتار

گرچه عباراتی چون «کی‌رایت» سال‌هاست در میان اهل نشر و متخصصان آن رایج است اما «حقوق نشر» مورد توجه قرار نگرفته و مؤلفان، ناشران و عوامل مؤثر بر انتشار و توزیع کتاب چندان به آن توجه نداشته‌اند. قشری چون نویسندگان که لازم است بر حقوق خود در نشر کتاب آگاه و در عقد قراردادهای بر این موضوع دقت داشته باشند، بر آن وقوف کافی ندارد. عدم توجه به حقوق نشر دلایل گوناگونی دارد. اصولاً وقتی سخن از نشر کتاب به میان می‌آید ذهن‌ها بیشتر سمت ناشر و کم‌وبیش کتاب‌فروش می‌رود. در این سه دهه که تمام فعالیت‌های حرفه‌ای خود را صرف کتاب و گسترش کتابخوانی کرده‌ام این نکته اهمیت فراوانی برایم داشته‌است که چرخه نشر یا فرایند تولید کتاب شامل حلقه‌ها و عناصری، همچون حقوق نشر است که هریک در جای خود اهمیت دارند. مؤلف که حروف را ابتدا در ذهن خود می‌پروراند و سپس بر صفحه، رایانه یا کاغذ می‌نشانند، ویراستار، حروفچین، صفحه‌آرا، لیتوگراف، چاپخانه‌دار، صحاف، بررس، قانونگذار عرصه نشر، پخش‌کننده کتاب، کتاب‌فروش، کتابدار، ناشر و ... همگی در کار انتشار کتاب نقش دارند و نمی‌توان هیچ‌یک از آن‌ها را نادیده گرفت.

موضوع مهم دیگر، نبود تحقیق و پژوهش در خصوص صنعت نشر و بخش‌های مربوط به آن است که باعث می‌شود رشته‌هایی چون حقوق نشر مورد غفلت قرار گیرند. متأسفانه منبع مشخص و قابل اتکایی که بتواند مبنای کار پژوهشگران قرار بگیرد وجود ندارد. به این ترتیب اگر قرار است منابعی وجود داشته باشد چه بهتر گفته‌های کسانی باشد که خود در این راه فعال بوده‌اند و عمر خود را در این راه صرف کرده‌اند.

«خانه کتاب» که یکی از مراکز و نهادهای مرتبط با کتاب بوده و تاکنون آثار فراوانی در این باره منتشر کرده‌است وظیفه خود دید منابع دست‌اولی را تدارک ببیند تا امر

پژوهش در زمینه بخش‌های مختلف نشر و از جمله حقوق نشر میسر شود. با چنین نگاهی بود که طرح «تاریخ شفاهی نشر معاصر» شکل گرفت. در این طرح، اصل بر آن است که همه عناصر مؤثر در عرضه کتاب موردنظر قرار گیرند و تاریخ حیات آن‌ها در دوران معاصر از خلال گفت‌وگو با سرآمدان هر رشته به تصویر کشیده شود. بی‌شک تاریخ نشر کتاب در ایران برخاسته از تاریخ زندگی حرفه‌ای ویراستار، موزع، حقوقدانان نشر، کتابدار و ... است و اگر آیندگان بخواهند درباره نشر امروز سخنی بگویند و پژوهشی انجام دهند، این کتاب‌ها منبع بسیار مهمی خواهند بود. قدم اول در این راستا را به تاریخ شفاهی ویراستاری اختصاص دادیم که شروعی بود برای کار در دیگر حوزه‌ها. در گام دوم به بخش کتاب پرداختیم که گفت‌وگو با سرآمدان توزیع کتاب در ایران را مدنظر قرار داده‌است. کتاب سوم به کتابفروشی‌ها اختصاص یافت و در چهارمین جلد از مجموعه تاریخ شفاهی به حروفچینی پرداخته شد. در این کتاب، پنجمین جلد از مجموعه تاریخ شفاهی نشر، به حقوق نشر توجه کرده‌ایم تا با گفت‌وگو با حقوقدانان و متخصصان این رشته، تاریخ تحولات آن را در چند دهه اخیر پیش روی خوانندگان و اهل تحقیق قرار دهیم.

امیدوارم توانسته باشیم به یکی از دغدغه‌های جامعه فرهنگی که حفظ و حراست از حیات فرهنگی جامعه است پاسخی مناسب بدهیم که صد البته این پاسخ، در حد توان و ظرفیت‌های ما است.

در انتها وظیفه خود می‌دانم از مجری طرح، آقای محمدهاشم اکبریانی و سایر همکارانشان و همچنین همه همکاران خودم در مؤسسه خانه کتاب که همدلانه چنین فعالیت‌هایی را پیگیری می‌کنند تقدیر کنم.

همین‌طور از مصاحبه‌شوندگان که همگی از سرمایه‌های اجتماعی و فرهنگی این خاک زرخیز هستند و نهایت همکاری را در انجام این مهم داشتند، سپاسگزارم.

نیکنام حسینی‌پور

مدیرعامل خانه کتاب

زمستان ۱۳۹۸